

Jolanta KOTULAK

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

AKTUALNA SYTUACJA GEOPOLITYCZNA W DEMOKRATYCZNEJ REPUBLICIE KONGA JAKO EFEKT DZIAŁAŃ ZBROJNYCH KOLEJNEJ WOJNY DOMOWEJ

Abstrakt:

Celem opracowania jest przedstawienie sytuacji w Demokratycznej Republice Konga, która jest teatrem działań zbrojnych kolejnych wojen domowych, a w szczególności sformułowanie odpowiedzi na pytanie o przyczyny powtarzających się konfliktów. Od czasu uzyskania niepodległości 30 czerwca 1960 r. secesje, powstania, rebelie, bunty, inwazje, rewolty i wojny etniczne stały się częścią politycznego krajobrazu DRK i pochłonęły miliony ofiar. Przyczyniły się one także do trudności gospodarczych w jakich znalazło się państwo. Szczegółowa diagnoza przyczyn konfliktów i kolejnych interwencji zagranicznych sił zbrojnych jest niezbędna dla podjęcia działań mających na celu stopniową normalizację sytuacji. Opracowanie zawiera więc analizę geostrategiczną stron aktualnego konfliktu w Kongo wraz z wyjaśnieniem wielości ich celów politycznych oraz mnogości i różnorodności sojuszy między poszczególnymi ugrupowaniami.

Słowa kluczowe: Demokratyczna Republika Kongo, Demokratyczne Siły Wyzwolenia Rwandy, Sojusz Sił Demokratycznych, wojna domowa.

Tło historyczne konfliktu

W okresie przedkolonialnym na terenie dzisiejszego Konga funkcjonowało kilka niewielkich państw feudalnych. W 1491 r. lokalny władca Nzinga-a-Nkuwu przyjął chrześcijaństwo i jako Jan I rozpoczął współpracę z Portugalią. Przez kolejne stulecia obszar Konga penetrowany był przez Arabów, Holendrów, Belgów, Brytyjczyków, Hiszpanów i Francuzów, którzy wywieźli z Konga i Angoli ok. 3 – 7 mln ludzi do pracy niewolniczej (zapewne jeszcze więcej zginęło, broniąc swojej wolności). Doprowadziło to do znacznego wyludnienia kraju i poważnej degradacji relacji społecznych. Niekończące się

konflikty zbrojne na przełomie XVIII i XIX wieku doprowadziły do rozpadu Konga¹.

Ingerencja europejska doprowadziła do destabilizacji tego regionu pod koniec XIX wieku. W 1885 r. podczas konferencji berlińskiej utworzono Wolne Państwo Kongo, które było własnością Leopolda II. W przeciągu kilku kolejnych lat, siły zbrojne złożone głównie z Afrykanów pod dowództwem Belgów opanowały obszary należące do współczesnej Katangi oraz do wschodniej części obecnej DRK. Aby pozyskać kość słoniową i kaczuk, poprzez gospodarkę rabunkową zmuszano do pracy niewolniczej miejscową ludność. Na skutek polityki, którą prowadził król Belgów w Kongu doszło tam do ludobójstwa, które w latach 1880 – 1920 pochłonęło ok. 10 mln ofiar.

W 1908 r. prawa do Wolnego Państwa Kongo zostały przekazane Belgii, a kolonię nazwano Kongiem Belgijskim. W ówczesnych czasach europejskie i amerykańskie koncerny prowadziły wydobywanie minerałów zawierających złoto, kobalt, miedź, cynę, uran oraz diamenty (Adesola 2015). Ciągły wyzysk tubylców prowadził do powtarzających się rebelii i buntów. Po II wojnie światowej pojawiły się ruchy panafrykańskie i narodowyzwolenicze. Zaczęły powstawać pierwsze tubylcze organizacje, partie polityczne i związki zawodowe. W 1959 Belgia zaczęła tracić kontrolę nad kolonią, która była paraliżowana przez nieustające strajki i duży opór cywilny. 20 stycznia 1960 roku zwołano belgijsko – kongijską konferencję okrągłego stołu, na której postanowiono o nadaniu kraju niepodległości oraz przekazano władzę Afrykanom.

W momencie ogłoszenia niepodległości Konga, 30 czerwca 1960 r., jego pierwszym premierem został lider Kongijskiego Ruchu Narodowego – Patrice Lumumba, natomiast prezydenturę objął Joseph Kasavubu, przywódca ABAKO - organizacji plemienia Bakongo. Tuż po ogłoszeniu niepodległości wybuchł chaos spowodowany buntem w armii, dowodzonej głównie przez Europejczyków, gdzie ujawniły się ponadto właśnie międzyplemienne. Po usunięciu białych oficerów, interwencji wojsk belgijskich a następnie sił ONZ, sytuacja w armii została opanowana. Jednocześnie, w lipcu i sierpniu 1960 roku secesję ogłosiły najbogatsze prowincje - Katanga i Kasai Południowe. W doprowadzeniu do secesji miały swój udział koncerny górnicze, które wspierały separatystów. W efekcie doszło do krwawej wojny domowej angażującej głównie światowe mocarstwa oraz ONZ (Adesola, 2015; Kłosowicz, 2015).

Pod koniec 1960 roku w wyniku nieustającego sporu między prezydentem a premierem doszło do zamachu stanu, który był przeprowadzony przez Josepha-Désiré Mobutu. W Stanleyville (obecnie Kisangani) został powołany rząd Ludowej Republiki Konga przez stronników obalonego Lumumby (Antoine Gizenga i Christophe Gbenye), a w lutym 1961 roku

---

¹ Nazwa kraju pochodzi od rzeki Kongo, która z kolei nazwana została od plemienia Bakongo (= łowcy) zamieszkującego wzdłuż jej dolnego biegu.

prezydent Kasavubu dostał od Mobutu rzeczywistą władzę w państwie. Na pewien czas przywrócono jedność terytorialną dzięki działaniom dyplomatycznym i militarnym. Rząd również otrzymał dużą pomoc od USA i Belgii. Antoine Gizenga i jego współpracownicy zostali aresztowani w 1962 roku, a pozostali jego zwolennicy utworzyli w październiku 1963 roku w Brazzaville Narodowy Komitet Wyzwolenia, by rok później wznieść antyrządowe powstanie i opanować połowę państwa. Na mocy decyzji prezydenta Kasavubu w lipcu 1964 roku Moise Czombe został premierem. Dwa miesiące później Belgia i USA pomogły siłom rządowym pokonać rebeliantów (Jaremczuk, 2008).

W wyniku drugiego zamachu stanu w 1965 r. władzę objął stojący na czele Ludowego Ruchu Rewolucji Joseph-Désiré Mobutu. Zaczął prowadzić politykę afrykanizacji i Republika Konga odtąd nosiła nazwę Zair, a sam dyktator zmienił swoje nazwisko na Mobutu Sese-Seko. Zawiesił on konstytucję a także rozwiązał partie polityczne i parlament. Jego rządy doprowadziły do całkowitego załamania gospodarki, a nacjonalizacja sektora wydobywczego spowodowała, że praktycznie całe zyski ze sprzedaży surowców wpływały do osobistej kasy prezydenta. Swoją fatalną polityką zagraniczną doprowadził do wojny z większością sąsiadów. O jego losie przeważała decyzja o usunięciu ludu Tutsi poza granicę Zairu. Wywołało to otwartą wojnę w Kongu, która trwała od listopada 1996 do maja 1997r. (I wojna afrykańska). W wyniku konfliktu zginęło ponad 200 tysięcy cywilów. 16 maja 1997 roku po 32 latach Mobutu Sese-Seko został zmuszony do odejścia od władzy i ucieczki do Maroka. Władzę przejęli rebelianci występujących jako Sojusz Sił Demokratycznych na rzecz Wyzwolenia Konga, którzy byli wspierani przez Ugandę i Rwandę. Na czele państwa stanął Laurent-Désiré Kabila (Weiss, 2001).

Nowy prezydent przywrócił dawną nazwę Kongo oraz skupił w swoich rękach pełnię władzy wykonawczej, ustawodawczej i militarnej. Jego rządy były porównywalne do polityki prowadzonej przez Mobutu Sese-Seko. Kabila był również podejrzewany o korupcję co spowodowało, że wiele prodemokratycznych grup odwróciło się od niego. Prezydent doprowadził do konfliktu z mniejszościami etnicznymi mieszkającymi na wschodzie kraju poprzez rozpoczęcie procesu centralizacji władzy i odsuwanie od kierowania przedstawiciele ludu Tutsi. Punktem kulminacyjnym była dymisja szefa sztabu armii kongijskiej Jamesa Kabarebe 14 lipca 1998 roku oraz nakaz opuszczenia granic Demokratycznej Republiki Konga przez wojska Rwandy i Ugandy. Na skutek tych działań 2 sierpnia 1998 roku członkowie plemienia Tutsi rozpoczęli bunt w Gomie oraz w Bukavu (stolicy prowincji we wschodniej części Konga), powołując także Kongijski Ruch na rzecz Demokracji (uzyskał on poparcie Burundi, Rwandy i Ugandy). Spowodowało to wybuch II wojny afrykańskiej, najkrwawszego konfliktu od zakończenia II wojny światowej w Afryce. Do roku 2008 pochłonęła ona 5,4 mln ofiar (głównie z powodu walk, głodu i chorób).

Zaangażowało się w nią aż osiem krajów afrykańskich oraz 25 zbrojnych ugrupowań. Kabila został postrzelony przez członka własnej ochrony w styczniu 2001 roku w trakcie nieudanego zamachu stanu, a rządy w państwie objął syn Laurenta - Joseph Kabila. W grudniu 2002 roku podpisał on z antyrządowymi rebeliantami umowę kończącą wojnę domową (Jaremczuk, 2009).

Joseph Kabila zyskał poparcie ludności i wygrał w wyborach w latach 2006 i 2011. Z biegiem czasu jego prezydentura zaczęła przypominać rządy jego ojca. Zaczął rozdawać posady, koncesje i korumpował polityków aby zbudować sieci klientów. Nie starał się ugasić konfliktów lokalnych (m.in. krwawych i brutalnych walk w prowincjach Kiwu i Ituri). Obawiał się przewrotu i zaczął rozbudowywać gwardię republikańską. Zagłuszał sygnały bądź zamykał niezależne rozgłośnie radiowe. Wszystko to spowodowało, że popularność Kabili zaczęła drastycznie słabnąć na początku drugiej dekady XXI wieku. Zgodnie z konstytucją nie mógł on sprawować rządów w trzeciej kadencji, więc rząd Kabili opóźnił kolejne wybory o ponad 2 lata. Spowodowało to wzniesienie zamieszek na ulicach, głównie we wschodnich regionach kraju (Kisangani 2012; Ambukita, 2014).

W wyniku kolejnych wyborów prezydenckich przeprowadzonych na terenie Konga na przełomie 2018/2019 roku na czele rządu zasiadł Félix Tshisekedi – kandydat opozycji. Od czasu uzyskania niepodległości przez Demokratyczną Republikę Konga było to pierwsze pokojowe przekazanie władzy nie spowodowane zamachem stanu.

Sytuacja gospodarcza w państwie

Mieszkańców Demokratycznej Republiki Konga zalicza się do najbiedniejszych na świecie oraz najmniej wykształconych. W opracowanym przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju zestawieniu przedstawiającym poziom rozwoju społecznego Konga zajmuje 176 miejsce na 188 ocenionych państw. Tylko połowa mieszkańców ma dostęp do naturalnych bądź improwizowanych zbiorników wody pitnej, a niecałe 30% może korzystać z sanitariatów z podłączeniem do kanalizacji bądź szamba. Dostęp do sieci elektrycznej ma zaledwie 47% mieszkańców miast, a niecały 1% ludności żyjącej na wsi, natomiast z telefonów komórkowych korzysta 38% ludności, a z Internetu niecałe 4%.

Gospodarka Konga jest jedną z najgorzej rozwiniętych na świecie. W 2018 roku pod względem PKB na mieszkańca, wynoszącym 490 USD², znajduje się na 6 miejscu od końca. Kraj dysponuje różnicowanymi i bogatymi zasobami mineralnymi, zwłaszcza złożami rud kobaltu, uranu, niobu, cyny, tantalum, soli

---

² Wartość nominalna według metody Atlas, wskaźnika dochodów opracowanego przez Bank Światowy.

magnezowej, ropy naftowej, cynku, złota, srebra oraz diamentów, których łączna wartość szacowana jest na około 24 biliony USD. Największe kopalnie na obszarze Demokratycznej Republiki Konga zlokalizowane są na południu w prowincji Katanga. Kongo jest największym na świecie producentem kobaltu (70% zasobów światowych) oraz jednym z największych jeżeli chodzi o miedź i diamenty, których złoża są zlokalizowane w prowincji Kasai (stanowią one 30% zasobów światowych).

Eksploatacja surowców naturalnych jest podstawą gospodarki. Osobami czerpiącymi zyski z ich eksportu są głównie prezydent wraz z przedstawicielami rządu, naczelnicy, którzy kontrolują wydobycie surowców w okolicach przygranicznych oraz zamorskie koncerny wydobywcze. Współzawodnictwo o jak największy udział w dystrybucji zysków w handlu surowcami jest obecnie wyznacznikiem kształtującym sojusze polityczne. Bogactwa naturalne Demokratycznej Republiki Konga stały się jednymi z głównych czynników, które zamiast wzmacniać państwo to je degradują. Jest to paradoks bogactwa, nazwany inaczej klątwą surowcową, zjawisko formujące się w gospodarkach państw, które posiadają znaczne zasoby złóż surowców naturalnych ale słabe rządy. Przyczynia się to do rozszerzania zjawiska neokolonializmu i neoimperializmu. Przejawiają się one zaskakująco niskim poziomem rozwoju gospodarczego kraju, małą stabilnością polityczną, wysokim wskaźnikiem korupcji i konfliktów wewnętrznych (Ndikumana, Emizet, 2003).

Sytuacja etniczno-religijna

Demokratyczna Republika Konga to największe pod względem terytorium i drugie co do wielkości biorąc pod uwagę liczbę ludności państwo w Afryce Subsaharyjskiej. Rozmieszczenie ludności jest nierównomierne. Najwięcej ludzi, ok. 40%, żyje w większych miastach. W stolicy Konga Kinszasie mieszka 10–12 mln ludzi, a na jej przedmieściach koczuje 2–5 mln osób.

Sytuacja w Demokratycznej Republice Konga stanowi potwierdzenie prawdziwości poglądu, iż wieloetniczność w połączeniu ze słabym państwem pozostaje jedną z barier w rozwoju gospodarczym. Problem wieloetniczności rozpoczął się w czasach kolonizacji Afryki przez Europejczyków, kiedy to na konferencji w Berlinie w 1884 r. europejskie mocarstwa podzieliły między siebie kontynent afrykański, wytyczając sztuczne granice, które w zupełności nie pokrywały się ze skomplikowanymi uwarunkowaniami religijnymi, etnicznymi i językowymi. Utworzone wówczas kolonie przekształcono następnie w niepodległe państwa zachowując w większości granice struktur kolonialnych. W ten sposób powstały najbardziej zróżnicowane etnicznie państwa świata.

W granicach Konga przebywa około 200 grup etnicznych, z których znaczna większość pochodzi z rodziny językowej Bantu. Grupy etniczne o największej liczebności to: Mongo, Luba, Kongo. Językiem narodowym jest

język francuski, natomiast językami urzędowymi są: kikongo, lingala, suahili i luba. Zdecydowana większość Kongijczyków jest katolikami, ok. 20% to protestanci, 10% to kimbangiści³, muzułmanie bądź animiści. Podziały etniczne znajdują szczególne odzwierciedlenie w podziale sceny politycznej, ponieważ przeważająca część partii buduje swój elektorat bazując na mandacie regionalno-etnicznym. Liczba zarejestrowanych w DRK ugrupowań politycznych wynosi ok. 500 (Kapiński, 2008).

Strony obecnego konfliktu

W strefach przygranicznych prowadzi działalność kilkanaście organizacji paramilitarnych, których próby neutralizacji przez władze są ciągle bezskuteczne. Szczególnie tereny wschodnie Demokratycznej Republiki Konga nadal zmagają się z agresją spowodowaną przez ponad setki grup zbrojnych należących do Demokratycznych Sił Wyzwolenia Rwandy, Sojuszu Sił Demokratycznych, milicji Mai Mai innych ugrupowań (Poławski, 2017; Sidor, 2016) (Ryc.1).

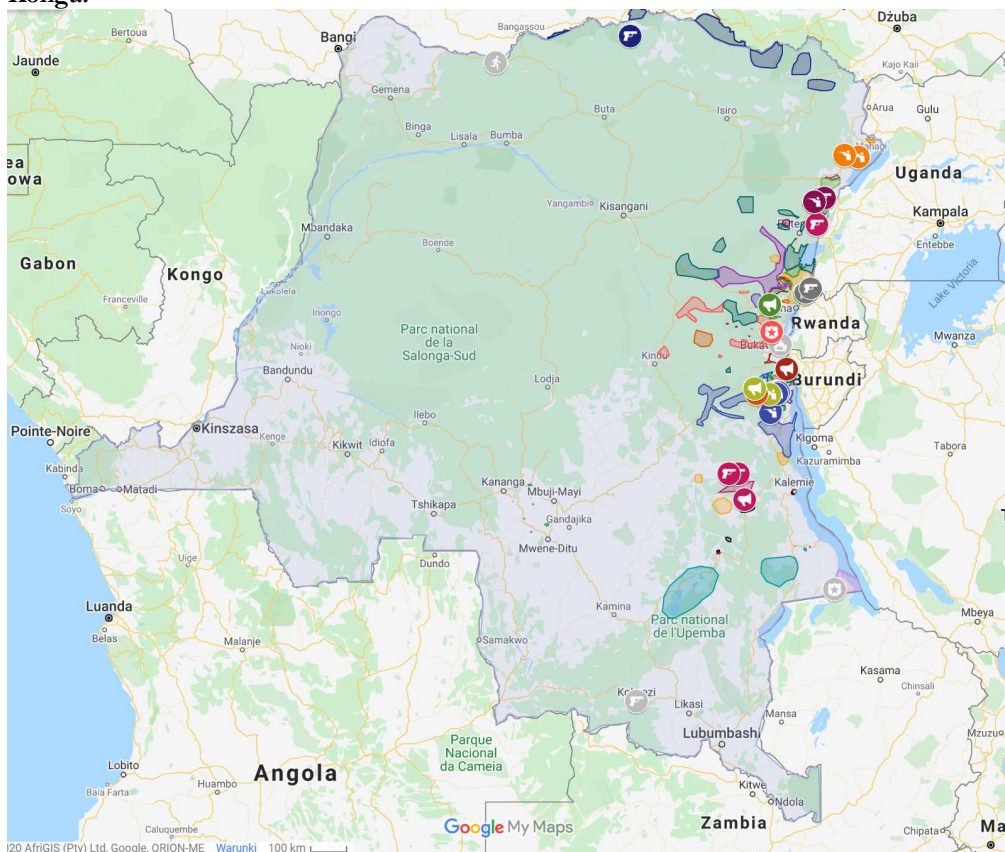
Obecna sytuacja w Demokratycznej Republice Konga jest następstwem wewnętrznych konfliktów w krajach sąsiadujących, przede wszystkim w Rwandzie (w 1994 r. zbiegli z niej Hutu – sprawcy ogromnego ludobójstwa na Tutsi). Czując niepokój przed zemstą, ukrywający się w Kongu Hutu sformowali ugrupowanie Demokratyczne Siły Wyzwolenia Rwandy (FDLR). Ideologią grupy jest szczególnie nacjonalizm Hutu. Jest to jedna z najbardziej wytrwałych i najsilniejszych grup we wschodniej części Konga. Natomiast dążący do stworzenia jakiegoś rodzaju autonomii kongijscy Tutsi uformowali Narodowy Kongres na rzecz Obrony Ludu (CNDP), który obecnie występuje pod nazwą M23. M23 jest odznaką buntu związanego ze złamaniem przez rząd DRK porozumienia zawartego z CNDP w dniu 23 marca 2009 r. Skutkami buntu M23 są m.in. głęboki kryzys humanitarny i ogromne ilości uchodźców. Kongijskie władze obciążały Rwandę o patronowanie M23, gdy w tym samym czasie druga strona obarczała DRK o tolerowanie na swoim obszarze FDLR. Identyczne pretensje wytoczyła też Uganda. Rządzący w Kinszasie twierdzą, iż pomimo uwarunkowań etnicznych, czy też politycznych, zarówno rebelianci jak i popierający ich Rwandyjczycy dążą przede wszystkim do rabunkowej eksploatacji cennych surowców mineralnych, których złoża znajdują się na wschodnich obszarach Demokratycznej Republiki Konga. Obecnie pozostałości z grupy M23 przeistoczyły się w M27. Angażuje się ona w dyplomację z innymi grupami, ale od jakiegoś czasu jej aktywność osłabła.

---

³ Sekta religijna założona w 1921 roku przez Simona Kimbangu, który oprócz uzdrawiania i rozpowszechniania Biblii, głosił ideę wyzwolenia ludu Bakongo z niewoli kolonialnej, tworząc pierwszy program walki z kolonializmem na obszarze Konga.

Ryc.1. Obszary funkcjonowania ugrupowań zbrojnych w Demokratycznej Republice Konga.

Legenda:

- Rząd DRK / MONUSCO
- Sojuszniczne Siły Demokratyczne (ADF)
- Sojusz Patriotów na rzecz Wolnego i Suwerennego Konga (APCLS)
- Narodowa Rada Odnowy i Demokracji (CNRD)
- Siły Obronne Konga (FDC)
- Ruch z 23 marca / M27 (ex-M23)
- Lord's Resistance Army (LRA)
- Democratic Forces for Liberation of Rwanda (FDLR)
- National Liberation Forces (FNL)
- Local Defense (LD)
- Mai-Mai
- Nyatura
- Nduma Defense of Congo-Rénové (NDC-R)
- RED-Tabara
- Popular Forces of Burundi (FPB)
- Twiganeho
- Ngumino
- Raia Mutomboki
- Kamwina Nsapu Rebels
- Elements Militia
- Perci Militia
- Państwo Islamskie (IS)
- Katanga Separatist Militias
- Narodowa Koalicja Ludowa dla Ludu Suwerenności Konga (CNPSC)
- Spółdzielnia na rzecz rozwoju Konga (CODECO)
- Front Oporu Patriotycznego w Ituri (FRPI)
- Siły Integracji Patriotycznej Konga (FPIC)

☆ Międzynarodowa
 Źródło: <https://congoconflictmap.weebly.com/>

Kolejną grupą rebeliancką działającą w kongijskich prowincjach Kiwu oraz Katanga jest złożona w głównej mierze z członków grup etnicznych wrogich wobec ludu Tutsi – milicja Mai Mai. Jej nadrzędnym celem jest ochrona ludności przed wrogimi lub obcymi formacjami zbrojnymi, głównie wspieranymi przez Rwandę. Większość grup Mai Mai należy do Narodowej Koalicji Ludowej Suwerenności Konga (CNPSC), która była zaangażowana w aktywną wojnę przeciwko siłom zbrojnym Konga i wojsko misji ONZ - MONUSCO. Cele CNPSC lub jakiegokolwiek innej grupy Mai Mai są niejasne.

Niektóre grupy Mai Mai tworzą marynarkę wojenną na rzekach i jeziorach, podczas gdy inne operują na lądzie i są zaangażowane w eksploatację zasobów wschodniego Konga. Jedną z grup Mai Mai, Sojusz Patriotów na rzecz Wolnego i Suwerennego Konga (APCLS), jest ważnym sojusznikiem wcześniej wspomnianego FDLR. Inna grupa - Siły Obrony Odrodzonego Konga „Nduma” (NDC-R), walcząca o lepsze warunki pracy i większy dobrobyt dla górników, często bierze udział w potyczkach z innymi grupami Mai Mai i ugrupowaniem Nyatura, będącym zbrojnym ramieniem Hutu.

W północnej części Demokratycznej Republiki Konga znajdują się obszary kontrolowane przez Ugandyjską partyzantkę Armii Powstańczej Boga (LRA). Pierwotnie była to grupa rebeliantów z Ugandy i w 2008 roku przeniosła się do DRK. Ta grupa jest znana z niezwykle okrutnego przywódcy, który wykorzystywał nieletnich do walki zbrojnej, masakrował ludność cywilną, dopuszczał się porwań i gwałtów na kobietach. Od 2019 roku działalność tej grupy koncentruje się na przetrwaniu a nie na operacjach wojskowych.

W południowej części prowincji Ituri swoją siedzibę ma niedawno utworzona grupa rebeliantów – Siły Integracji Patriotycznej Konga (FPIC). Przypuszcza się, że stoi ona za kilkoma atakami na wojsko i policję. Jeden z ich ataków spowodował śmierć 6 policjantów. Na razie niewiele wiadomo na temat celów tej grupy.

Niedaleko Mahagi i Djuğu znajduje się obszar kontrolowany przez grupę Spółdzielnia na Rzecz Rozwoju Konga (CODECO), która została założona 1978 roku jako organizacja wspierająca rozwój rolnictwa we wschodniej części Konga. Prowadzi ona rekrutację wśród mężczyzn z ludu Lendu, aby prowadzić dalsze działania zbrojne przeciwko sąsiedniemu ludowi Hema. Frakcja ta jest znana z brutalności i ataków na ludność cywilną, które według ONZ „przypominają ludobójstwo”.

W prowincji Katanga działa grupa milicji – Separatystyczna Milicja Katangi (KSM). Walczą one o oderwanie tego regionu od kraju. Kolejną grupą milicji, która składa się głównie z narodu Lendu jest Front Oporu Patriotycznego w Ituri (FRPI). Jej siedziba znajduje się w południowej części prowincji Ituri. Jest ona sojusznikiem Frontu Nacjonalistów i Integracjonistów (FNI) - kolejnej grupy Lendu, walczącej z rządem jak i z Hema. Najbardziej aktywna była podczas konfliktu w Ituri w 2019 r. Istnieją również luźne formacje zbrojne, znane z ataków na Pigmejów oraz na obozy dla uchodźców.

Sojusz Sił Demokratycznych (ADF) powstał jako odgałęzienie ruchu ugandyjskich salafitów w latach 90. Uczestniczył on w ponad dwudziestoletniej rebelii przeciwko rządowi Ugandy, jednak przeniósł się do wschodniej części DRK. Jest to organizacja islamistyczna, ale nie tak radykalna jak Państwo Islamskie, które rozszerzyło swoje operacje w DRK w 2019 roku. Nie jest znany dokładny zasięg terenów znajdujących się pod kontrolą tej grupy.

We wschodniej części Demokratycznej Republiki Konga swoje siedziby mają również następujące formacje:

- Krajowa Rada Odnowy i Demokracji (CNRD) – grupa zbrojna związana z rwandyjską partią opozycyjną na emigracji. Działa głównie w obozach dla uchodźców z Rwandy w celu zbrojnego zorganizowania powrotu do kraju;

- Siły Rozwoju Konga (FDC)– zwolennicy Josepha Kabili;

- Narodowe Siły Wyzwolenia (FNL)– burundyjska partia polityczna i grupa zbrojna kontrolowana przez Hutu;

- RED–Tabara – grupa zbrojna w prowincji południowe Kiwu wspierana przez Rwandę, której celem jest pustoszenie okolic miasta Gitega;

- Ludowe Siły Burundi (FPB) – burundyjska grupa zbrojna złożona z byłych żołnierzy burundyjskich zarówno Tutsi jak i Hutu. Prowadzą obozy szkoleniowe dla partyzantów niedaleko miasta Uvira przy granicy burundyjskiej. Ich celem jest obalenie prezydenta Burundi;

- zbrojne grupy etniczne Banyamulenge (kongijskich Hutu);

- Raia Mutomboki (=”wściekli obywatele”) – luźna formacja partyzancka działająca na wschodzie Konga, zajmująca się płądrowaniem obozów uchodźców z Rwandy i Burundi (głównie ludy Hutu);

- Kamwina Nsapu Rebels – rebelianci złożeni głównie z ludu Luba, działający głównie w prowincji Kasai, oskarżani o czystki etniczne, niewolnictwo i wykorzystywanie dzieci do walk. Chcą oni pod przykrywką walki o niepodległość przejąć kontrolę nad złożami diamentów.

Prowincje Kiwu Północne i Południowe to region inaczej nazywany conradowskim „jądrem ciemności”⁴. W tym posiadającym autonomię regionie wydobywane są minerały, o które Kongo ciągle rywalizuje z Ugandą i Rwandą. Są to głównie diamenty (nazywane inaczej „krwawymi diamentami” co ma związek z niewolniczym trybem pracy oraz tym, że handel nimi kontrolują miejscowi dowódcy, którzy z dochodu zakupują broń) oraz koltan (materiał używany do wytwarzania mikrocondensatorów w smartfonach). Większość mieszkańców tej prowincji to kongijscy Tutsi, którzy przybyli tu ze wschodu. Znaczna część polityków Rwandy uważa ten teren za historyczne terytorium swojego państwa i wspomaga posunięcia lokalnych separatystów. Sytuacja na tych terenach z dnia na dzień jest coraz gorsza, np. bojownicy ADF 26 i 27 maja 2020 r. wkroczyli do odizolowanej wsi Makutano, a dzień później do Samboko w prowincji Ituri (w pobliżu granicy z Ugandą) i ostrzelali ludność cywilną. W wyniku dwóch ataków zginęło 57 osób. Pokazuje to aktualność problemu.

---

⁴ Joseph Conrad był kapitanem parowca pływającego w służbie króla belgijskiego Leopolda II po rzece Kongo w roku 1890. Pod wpływem okrucieństw jakich był tam świadkiem, napisał słynną powieść *Jądro ciemności*.

Rola ONZ

Skala i wielość konfliktów na wschodnich obszarach Demokratycznej Republiki Konga powoduje, że nie są jej w stanie opanować stosunkowo duże oddziały przebywającej w tym państwie misji MONUSCO, która stara się wspierać słabe siły rządowe. W konflikt zaangażowane są państwa ościenne, co uzasadnia określenie go mianem konfliktu państw Regionu Wielkich Jezior Afrykańskich.

Od 30 listopada 1999 roku w Kongo działa najkosztowniejsza i największa w historii misja ONZ – Misja Stabilizacyjna Narodów Zjednoczonych MONUSCO. W początkowej fazie była to Misja Obserwacyjna Organizacji Narodów Zjednoczonych w DRK (MOUNC), a jej głównym zadaniem było monitorowanie zawieszenia broni, rozdysponowanie sił zbrojnych oraz podtrzymywanie łączności ze wszystkimi stronami porozumienia.

Pod koniec lipca 2006 roku w Demokratycznej Republice Konga doszły do skutku pierwsze od 46 lat wolne wybory parlamentarne, a w październiku 2006 roku wybory prezydenckie. Do sprawiedliwych głosowań doszło dzięki ogromnemu udziałowi MONUC, gdzie to sam proces wyborczy był jednym z najbardziej skomplikowanych operacji w całej historii ONZ. W 2010 roku Misja Obserwacyjna Organizacji Narodów Zjednoczonych została rozszerzona i zastąpiona przez Misję Stabilizacyjną Organizacji Narodów Zjednoczonych w DRK. Obecnie działania MONUSCO obejmują m.in. rozbrajanie oraz neutralizację grup rebelianckich, zapewnienie bezpieczeństwa ludności cywilnej i jej ochrona przed przemocą fizyczną, wspieranie rządu Demokratycznej Republiki Konga w poszerzaniu zdolności wojskowych, wsparcie w sprawowaniu władzy na obszarach zajętych przez grupy zbrojne oraz wszelakich działaniach mających na celu walkę z bezprawiem (Berdal, 2018).

Siły zbrojne Demokratycznej Republiki Konga

Demokratyczna Republika Konga posiada trzy rodzaje sił zbrojnych: siły powietrzne (FAC), wojska lądowe (FARDC), oraz marynarkę wojenną (La Marine Nationale). Gwardia Republikańska jest odpowiedzialna za ochronę rządu i prezydenta. Wojska Demokratycznej Republiki Konga w 2020 roku liczą 134 tys. żołnierzy zawodowych.

W zestawieniu Global Firepower (2020) siły zbrojne Demokratycznej Republiki Konga stanowią 78. siłę militarną na świecie na 138 ocenionych państw. Uzbrojenie sił lądowych Demokratycznej Republiki Konga składa się m.in. z: 175 czołgów, 100 opancerzonych pojazdów bojowych, 16 zestawów artylerii samobieżnej, 120 zestawów artylerii holowanej oraz 57 wieloprowadnicowych wyrzutni raketowych. Marynarka wojenna dysponuje 20 okrętami. Natomiast siły powietrzne składają się z: 2 myśliwców, 13 samolotów transportowych, 34 śmigłowców oraz 4 śmigłowców szturmowych.

Obecnie siły zbrojne DRK kontrolują większość terytorium państwa. W ostatnich miesiącach aktywnie uczestniczą w zwalczaniu grup rebeliantów. Mimo to ich słabe wykształcenie oraz niskie morale sprawia że są one bardzo nieskuteczne oraz dochodzi do licznych przypadków dezercji. Zdemoralizowani żołnierze często dopuszczają się przestępstw na tle rabunkowym i seksualnym co jeszcze bardziej zaognia sytuację w kraju.

Podsumowanie i przewidywania na przyszłość

Uczni od dawna szukają odpowiedzi na pytanie dotyczące przyczyn wojen domowych w Kongu. Jedni zwracają uwagę na żądę władzy i chciwość w powiązaniu z antagonizmami międzyplemiennymi, podczas gdy inni uważają, że bezpośrednią przyczyną wojen domowych w Kongu jest polityka zmierzająca do wykluczenia określonych grup plemiennych. Prowadzi to do napięć, przy czym przywódcami rebeliantów są często członkowie byłego rządu lub dawne elity plemienne, które zostały odsunięte od władzy i próbują odbudować swoją dawną pozycję. Często tworzą oni koalicje z innymi ugrupowaniami, by zwiększyć swoje szanse na zdobycie władzy. Niejednokrotnie ich oficjalne cele, takie jak utrzymanie dobrobytu społecznego, poprawa zarządzania, czy też promowanie tożsamości narodowej, schodzą na drugi plan, a podstawowym dążeniem grup zbrojnych jest zemsta. Po ewentualnym objęciu władzy rebelianci prawdopodobnie będą kontynuować ten sam system, co ich poprzednicy, przedłużając niekończący się cykl konfliktów.

Wśród badaczy coraz częściej pojawiają się przekonania o konieczności rewizji sztucznie nakreślonych granic postkolonialnych. Przyczyniłoby się to do usunięcia jednego z najpoważniejszych czynników konfliktów oraz utworzyło prostą drogę do zbudowania sprawnego państwa. Cel ten można również przybliżyć wprowadzając odpowiednią politykę gospodarczą. Chodzi głównie o zmniejszenie uzależnienia kraju od cen surowców mineralnych, poprzez zwiększenie zróżnicowania asortymentu produktów eksportowanych. Poprzez umiejętne kształtowanie wydatków rządowych i ich mądre rozlokowanie, rząd może zniwelować napięcia etniczne.

Trudno jest jednoznacznie stwierdzić, co może zniwelować napiętą sytuację w Demokratycznej Republice Konga, gdyż trwający konflikt zbrojny jest zjawiskiem bardzo dynamicznym. Wydaje się, że zażegnanie konfliktów nie będzie możliwe bez jeszcze większego zaangażowania społeczności międzynarodowej oraz poprawy sytuacji gospodarczej kraju.

Literatura

- Adesola, F., 2015. *Congo DR and the Intrigues of Resource-Based Conflict*, African Research Review, 36, s. 62 – 72.
- Ambukita, E., 2014. *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Demokratycznej Republice Konga w latach 2009 – 2012*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 369.
- Berdal, M., 2018. *The State of UN Peacekeeping: Lessons from Congo*, The Journal of Strategic Studies, 41, s. 721 – 750.
- Jaremczuk, E., 2008. *Walka o przywództwo polityczne w Demokratycznej Republice Konga – Laurent Kabila i jego syn Kabila junior*, Forum Politologiczne, Tom 7, s. 289 – 308.
- Jaremczuk, E., 2009. *Rola Josepha Kasavubu i jego ABAKO w powstaniu Demokratycznej Republiki Konga*, Forum Politologiczne, Tom 9, s. 187 – 206.
- Kapiński, D., 2008. *Wieloetniczność a rozwój gospodarczy w Afryce*, Biuletyn Polskiego Towarzystwa Afrykanistycznego „Afryka”, 27.
- Kisangani, E. F., 2012. *Civil Wars in the Democratic Republic of Congo 1960 – 2010*, Lynne Rienner Publishers.
- Kłosowicz, R., 2015. *Konflikty etniczne jako przyczyna upadku państwa w Afryce Subsaharyjskiej*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Ndikumana, L., Emizet, K., 2003. *The Economics of Civil War: The Case of the Democratic Republic of Congo*, Political Economy Research Institute, University of Massachusetts, Amherst.
- Popławski, B., 2017. *Kryzys polityczny w Demokratycznej Republice Konga*, Infos, Zagadnienia społeczno – gospodarcze, 11.
- Schmidt, P., 2017. *Koncepcje tłumaczące występowanie i powtarzalność zamachów stanu*, Przegląd Geopolityczny, 22, s. 107-116.
- Sidor, A., 2016. *Konflikty zbrojne w Afryce Subsaharyjskiej w drugiej dekadzie XXI wieku jako przedmiot badań naukowych*, Obronność, Zeszyty Naukowe, 3(19), s. 303-329.
- Weiss, H., 2001. *Civil war in the Congo*, Society Abroad, 38, s. 67 – 71.
- Wilczyński, P. L., 2011. *Uwarunkowania geograficzne i zróżnicowanie regionalne konfliktów zbrojnych na świecie po drugiej wojnie światowej*, Łódź: WNG UŁ (rozprawa doktorska).
- Wilczyński, P. L., 2018. *International recognition as a tool of military conflicts solution*, European Journal of Geopolitics, 6, pp. 66-87.

Kotulak, J., 2020. Aktualna sytuacja geopolityczna w Demokratycznej Republice Konga jako efekt działań zbrojnych kolejnej wojny domowej, Przegląd Geopolityczny, 33, s. 102-114.

Źródła internetowe:

1. <https://congoconflictmap.weebly.com/>
2. <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook>
3. <https://data.worldbank.org/>
4. <https://www.globalfirepower.com/>
5. https://www.unic.un.org.pl/misje_pokojowe/monusco.php
6. <https://www.konflikty.pl/>

Contemporary geopolitical situation in Democratic Republic of the Congo as an effect of ongoing civil war military operations

The aim of the study is to present the situation in the Democratic Republic of Congo, which is a theater of military operations of subsequent civil wars, and in particular to formulate an answer to the question about the causes of repeated conflicts. Since independence on June 30, 1960, secession, uprisings, rebellions, invasions, revolts and ethnic wars have become part of the political landscape of the DRC and have killed millions of people. They also contributed to the economic difficulties in which the state found itself. A detailed diagnosis of the causes of conflicts and subsequent interventions of foreign armed forces is necessary to take measures to gradually normalize the situation. Thus, the study contains a geostrategic analysis of the sides of the current conflict in Congo together with an explanation of the multiplicity of their political goals and the multitude and variety of alliances between individual groups.

Key words: Allied Democratic Forces, civil war, Democratic Liberation Forces of Rwanda, Democratic Republic of Congo.